

האם אנחנו מוכנים למשיח? גליון מספר 13

שאל נא את הכהנים תורה

א. הארץ שוב נתחלקה, ואני משבט גד ומקומי על יד הים הגדול (יחזקאל מח, כח) אין ביכולתי לסחוב את כל חפצי בשביל הזאת מי חטאת, האם יש אפשרות להביא את המי חטאת לביתי? במכונית אני לא יכול כי היא נטמאה באב הטומאה, האם סוס העצה היחידה? (ע' חגיגה כה במפרשים)

ב. טמא נגע במיחם מים שגבו עשוי מפלסטיק, האם נטמא המיחם? (כלים פ"ג משנה ה-ח)

ג. טמא נגע בקליפת בצל, האם כל הבצל נטמא בכך? (עוקצין פ"ב מ"ד)

ד. יש לי ענבים טמאים, האם יש שום אפשרות לעשות מהם יין שיהיה טהור? (פסחים לג, ב)

ה. המכשיר קפה שלי נטמא ואם אטבול אותו הוא יתקלקל, האם מועיל לפרוק המכונה ולחבר שוב לטהרה? (כלים פ"א)

הלכתא למשיחא

בואו נלמד מעט בענין הכשר. התורה אומרת שאוכל אינו מקבל טומאה עד שאחד מז' משקין (טל, מים, יין, שמן זית, דם, חלב, ודבש דבורים) נופל על האוכל ברצון, וזהו הנקרא הכשר. רק אוכלים שאינם מחוברים לקרקע שייכים להכשר, ורק משקין שאינם מחוברים לקרקע מכשירים (לאפוקי מים במעין או במקוה שחשובים מחוברים ואינם מכשירים בעודן מחוברים). מכיון שהאוכלין הוכשרו ע"י המשקים שוב נחשבים מוכשרים גם אם יתייבשו.

המשנה אומרת שכל משקה שתחלתו ברצון אע"פ שאין סופו לרצון הרי זה בכי יותן, ולדעת רוב הראשונים¹ זאת אומרת שכל משקה שהחשבתו משקה אפילו אם נפל על האוכלין בטעות הוא מכשיר, וזהו משום שעיקר 'לרצון' הוא להחשיב את המשקין. יוצא מכלל זה הוא דם שחשוב משקין בעצם ולא צריך להחשיבו משקין.

ממילא אם אתה מדיח כלים ובטעות ניתז מים על אוכלין הוכשרו בכך. גם אם הקב"ה פתח את הברז וירד גשם, והוצאת את הכלים להדיח אותם שם, או ששמחת ברדת הגשם על כסא מלוכלך בחוץ, אם ניתזו המים על פרי שלך הוכשר לקבל טומאה.

הלכה זו היא רק אם החשבת את המים לתועלת דבר שאינו מחובר לקרקע כמו כלים או כסא, אבל אם שמחת בשטיפת הקרקע וכדומה אין זה מועיל להיחשב משקין להכשיר. אמנם אם הנחת דלי בחוץ לקבל את המים, גם אם הכוונה היא להשתמש במים לשטוף קרקע, אע"כ נחשבו למשקין להכשיר לקבלת טומאה, כי זה נקרא רצון².

ישנם שתי מהלכים להיחשב 'לרצון', א. להחשיב את המים להשתמש בו לשתיה רחיצה וכדומה, באופן שאם שטפתי פרי במעין, כשהוצאתי אותו הוכשר לקבל טומאה, ב. אם המים אינם נוחים לך ואתה רוצה לסלקן, ג"ז אופן של חשיבות, ולכן אם אתה הולך בדרך, ובחסידי ד' התחיל לרדת המון גשם, ובאת הביתה לגמרי רטוב, ונערת את המעיל שלך מהגשם, עצם זה שאיכפת לך שיש מים על המעיל מחשיב את המים, וע"כ אם ניתזו על פרי הוכשר לקבל טומאה. אמנם אם אני מחביא את הפירות שלי כי איני רוצה שבערל ימצא אותם, והחבאתי אותן בתוך המקוה, לא הוכשרו לקבל טומאה גם כשאני מוציא אותם.

משקין שיוצאים מאדם טמא, בין אם הוא אב הטומאה או ראשון לטומאה, מכשיר לקבל טומאה. אז אם מעט רוק של רחל היולדת ניתז על תפוח, התפוח הוכשר לקבל טומאה ובאותה עת אף מקבל טומאה מהרוק הטמא. יוצא מכלל זה הוא טבר"י שאינו נחשב טמא לענין זה. בנוגע למים שנטמאו במגע השרץ יש מחלוקת אם יש לו דין של משקין טמאים שאף מכשירים (ע"י תו"י כריתות יג. שאינו מכשיר וע"ש בהגהות אהל משה, אמנם לטעם הר"ש שטומאה חושבתם מכשיר, כ"כ בספר שערי דעת).

המשנה מפרטת כמה דברים שנמכרים בשוק וצריך לחשוש שהוכשרו לקבל טומאה, קמח מסתמא הוכשר לקבל טומאה כי החיטה נשטפת קודם שנטחון, דגים מסתמא הוכשרו לקבל טומאה כי הדייג מהפך את הרשת להוציא את הדגים, ובאותה עת נופל מים על הדגים (דגים אמנם חיים במים, אבל אינם נכשרים בכך, כי הרי א"א להכשיר בחיים, וגם אם מתו אינם נכשרים כי המים חשוב מחובר ואינו מכשיר), ירקות מסתמא הוכשרו כי הדרך הוא להרטיבן כדי שיראו כאילו הם עדיין

¹ כל מה שכתבתי הוא לדעת רוב ראשונים, ודעת הרמב"ם דתחילתו לרצון קאי על הפירות ועי' חזו"א מכשירין ו, ט.

² ומה שכתב רש"י חולין טז, ד"ה לענין הכשר, עי' במהדורת עוז והדר אות נ' בשם הש"מ שמוחק תיבת מלאן.

טריים, בשר ועוף הוכשרו בדם שחיטה. כל האוכלין בשוק שהם בחזקת שהוכשרו הרי הם גם בחזקת טומאה כי כולם נוגעים בהם.

אשר ע"כ, מכיון שלכתחילה יותר טוב לאכול חולין בטהרה ובפרט בשבת קודש כמבואר בירושלמי, גננדל הטהורה תיקח את העוף לשוחט ואח"כ תחזירו הביתה לעשות שרייה ומליחה ותשמור שלא יטמא, חיים יביא הביתה את הדגים החיים ויניחם באמבטיה עד שיהיו מוכנים להכניסם. בתיאבון!

קדשים אינם צריכים הכשר לקבל טומאה. וענבים שבצרן לעשות מהן יין הוכשרו מדרבנן.

אוכל מקבל טומאה לא רק במגע האוכל, אלא גם אם במגע ביד האוכל כמו הפיטם של התפוח, התפוח נטמא. כמו כן נגיעה בשומר הפרי כמו קליפתו מטמא את הפרי. וכמו כן לענין הכשר, משקין שנגעו ביד או שומר הפרי מכשירים את הפרי.

תשובות לשאלות גליון שעבר

א. מדהים! שוב קריעת ים סוף, אבל בפעם הזו ים סוף התייבש לעולם ונהר פרת נחלק לשבעה מקומות. יהודים חוזרים מכל קצוות תבל (ישעיה יא טו-טז). כולם שרים ורוקדים בתופים ובמחולות וכל כלי שיר. ברוך ה' אני טהור והכינור שלי טהור, אבל בעודי מנגן ושר נפל מעט רוק על הכינור וידי נגעו בו, האם הכינור נטמא? (חגיגה כ.)

תשובה: כן, כי בלי נטילת ידים, הידים שניות, והם מטמאים את הרוק, והרוק מטמא את הכינור מדרבנן (כ"ה דעת התוס' שם ודעת הראב"ד) אבל הרמב"ם (שאר אה"ט פ"ח ה"י) סובר שמשקין הבאים מחמת ידים אינם מטמאים את הכלי.

ב. העבודה מתחילה בבית המקדש, אלפי כהנים עומדים בתור להסתפר כדי לחתוך את הפאות כי הרי יש חיוב מיתה בידי שמים לעבוד בפרועי ראש, הלכתי להביא את מכונת הגילוח שלי והתחלתי לחבר את המספר 2 שעשוי מברזל למכונה, פתאום נזכרתי שהמספר 2 היה באוהל המת, האם נטמאתי? (עי' כלים פ"א מ"ב ורמב"ם פ"ט ה"א)

תשובה: ההלכה בפשוטי כלי מתכות הוא שבכדי שיקבלו טומאה צריך שיהא להם שם בפני עצמן, כלומר שלא יהיו טפלים לכלי אחר, למשל קנה מנורה לבדו אינו מקבל טומאה כי אין לו שם לעצמו וחשוב כחצי כלי. אמנם כלל זה שצריך שם לעצמו הוא דוקא בכלי פשוט אבל בכלי שיש בו בית קיבול אינו כן אלא מקבל טומאה בכל אופן. בנוגע לציור שלנו נראה כי למספר שתיים אין לו שם לעצמו אלא הוא טפל למכונת גילוח. אמנם החזו"א (כלים יז, יב וע"ע שם יד, יד) כותב שלהגדיר בין כלי שיש לו שם לעצמו לבין כלי שאין לו שם לעצמו הוא חילוק דק מאד, וע"כ אין לדון מעצמנו.

ג. אני מתכוון לקרבן פסח וכבר עשיתי הזאת מי חטאת על כל הכלים שלי ועל כל מה שבבית שמקבל טומאה, יש לי כלים שיש להם כיסוי, האם הזאה על עיקר הכלי מספיק או שאני צריך גם להזות על הכיסוי? (פרה פ"ב מ"י)

תשובה: הגמ' שבת מח, אומרת שכלי שמורכב משני חלקים (כמו מספריים שאפשר לפרקו) מן התורה חשוב ככלי אחד בעת שמשתמש בו, ואם הזה על חלק אחד נטהר כולו, אבל מדרבנן גזרו שלא יועיל גזירה בשעת מלאכה אטו שלא בשעת מלאכה (במספריים הכוונה שגמרת להשתמש ולא הספקת לפרק, שאז כבר לא נחשב חיבור מן התורה). אעפ"כ במשנה מבואר לענין מיחם של מים שהכיסוי מחובר אליו בשלשלת שההזאה על עיקר הכלי מועיל גם על הכיסוי, וצריך להבין מה החילוק בין מיחם למספריים, למה לא גזרו אף שם אטו שלא בשעת מלאכתם? ונראה החילוק שלגבי מיחם הכיסוי טפל לעיקר הכלי ואילו לגבי כלי שמורכב משני חלקים אין חלק אחד טפל לשני³. ונראה שהכיסוי של כלי מלח אינו טפל לכלי כי יש לו תכלית לעצמו כדי לפרר את המלח על האוכל ולא רק לתועלת כיסוי לכלי, וא"כ דומה לציור של מספריים שצריך להזות על כל חלק בנפרד.

ד. האם אבזם של חגורה שאפשר להורידו מהחגורה מקבל טומאה? (רש"י שבת נב, ד"ה טהורה)

תשובה: כשהאבזם אינו על החגורה אינו מקבל טומאה כי נחשב כטבעת הכלים שמשרת רק את הכלי ולא את האדם ואינו נחשב כלי מעשה, אבל כשהוא מחובר לחגורה, מכיון שהחגורה מקבל טומאה אז גם האבזם מקבל טומאה מדין מחובר לטמא.

ה. יולדת פתחה לי את מגירת הגרביים, אז כל הגרביים מקבלים טומאת משא. האם אני יכול להטביל את הגרביים וללבוש אותם לביהמ"ק או שצריכים הערב שמש?

תשובה: אסור להביא כלי טבול יום אל תוך בית המקדש (חזו"א אהלות כב, ובמנ"ח מצוה סג).

³ ועי"ל דהתם משום דמחבר ע"י שלשלת, עי' חזו"א [פרה טו יח], וגם לפי חילוק זה במלחיה יצטרך הזיה על המכסה.